

Claus sobre el llenguatge inclusiu i no sexista: Qui? Què? Per què?

Universitat de Lleida i Institut de Ciències de l'Educació

Sessió: Lleida, 4 de desembre de 2023

Formadora: Helena Torres Purroy (helena.torres@udl.cat)

Objectius

- Explicar com operen els biaixos de gènere en l'ús del llenguatge
- Sensibilitzar sobre les conseqüències socials dels biaixos de gènere en l'ús de la llengua
- Proporcionar eines per identificar l'ús sexista del llenguatge i per fer-ne un ús no discriminatori, que inclogui les dones en igualtat d'oportunitats i sense biaixos de gènere

Estructura

1. Presentació de la sessió
2. Definició de conceptes bàsics
3. Mecanismes d'inclusió i exclusió de les llengües
4. La inclusió/exclusió lingüística en textos públics
5. Definició i caracterització del llenguatge inclusiu
6. Els debats al voltant del llenguatge inclusiu
7. Conclusió

ANNEX

1. Presentació de la sessió

De què parlarem?

Llengua:

Construcció social

Creences i normes

Cultura

Funcions

Transmissió de missatges

Estructurar el pensament

Reflectir (i construir) elements de la cultura i societat

Igualtat d'oportunitats

Elements que invisibilitzen

Manteniment d'estereotips i rols de gènere

Per què és important / necessari utilitzar el llenguatge inclusiu?

- A través de la llengua, no només **DIEM** coses.
- A través de la llengua, també **FEM** coses (entre altres, discriminar, sovint de manera inconscient).
- Llei catalana d'igualtat efectiva entre dones i homes (17/2015). Article 3. Principis d'actuació dels poders públics

Ús no sexista ni estereotipat del llenguatge: els poders públics definits en l'article 2 han de fer un ús no sexista del llenguatge, que eviti l'expressió de concepcions sexistes de la realitat i els usos androcèntrics i amb estereotips de gènere, i han de promoure un llenguatge respectuós amb les dones, amb les minories i amb totes les persones en general en l'atenció personal i en tota la documentació escrita, gràfica i audiovisual. Els poders públics han de formar el personal en l'ús respectuós i inclusiu de la llengua.

2. Definició de conceptes bàsics

PRÀCTICA 1 – CONCEPTES BÀSICS: En parelles, comenteu quin és el significat de cada un d'aquests conceptes i escriviu una definició que reflecteixi com els enteneu. Podeu posar exemples, si ho creieu oportú.

SEXE
GÈNERE o IDENTITAT DE GÈNERE
EXPRESSIÓ DE GÈNERE
ANDROCENTRISME
SEXISME
LLENGUATGE SEXISTA (Poseu un exemple)
LLENGUATGE INCLUSIU (Poseu un exemple)

Conceptes bàsics:

(IDENTITAT DE) GÈNERE. Conjunt de característiques socials, culturals, polítiques, psicològiques, jurídiques i econòmiques construïdes socioculturalment que la societat assigna a les persones de manera diferenciada, sovint com a pròpies d'homes i dones.

SEXE. Correspon a les característiques físico-biològiques que diferencien els individus a nivell sexual, incloent-hi els òrgans, les hormones i els cromosomes.

EXPRESSIÓ DE GÈNERE. Forma i manera d'expressar-se, gustos i comportament que s'espera d'un determinat gènere, que ve imposat. Hi ha l'expressió de gènere masculí, l'expressió de gènere femení i per a les persones andrògines l'expressió de gènere és una barreja, que pot ser variable, de les dues.

ANDROCENTRISME. Consideració que l'home [masculí] constitueix el **centre del món** i el **patró** per a mesurar qualsevol cosa. Parcial visió del món que considera que **el que han fet els homes és el que ha fet la humanitat ...**; consisteix també, per tant, en **l'apropiació per part dels homes del que han fet i possibilitat les dones**. Menysté les dones i les persones amb identitat no-binària **implícitament, invisibilitzant-les**

SEXISME. Es basa en l'**hegemonia** dels homes i en totes aquelles creences que la suporten i la legitimen. **Desvaloració** d'un sexe/gènere –femení, no-binari o masculí–, mitjançant expressions basades en **estereotips** i **prejudicis** que el discriminen. Menysté [les dones] **explícitament**, i també les persones LGTBI, **subordinant-les** als homes o penjant-los un **estereotip** o un **prejudici**.

LLENGUATGE SEXISTA. *Usos androcèntrics* del llenguatge els que invisibilitzen o fan difícil imaginar en un àmbit determinat la presència o l'actuació de les dones. *Usos sexistes* els que menystenen o desvaloren un dels dos sexes. A vegades, expressió molt marcada, d'altres, més subtil. Exemples: L'ús del genèric masculí per fer referència tant a homes com a dones; i l'ús de diferents tractaments per a cada sexe ("senyor-senyora, senyoreta").

LLENGUATGE INCLUSIU. És un llenguatge que evita el biaix cap a un sexe o gènere social determinat. Pretén evitar un ús del llenguatge que tendeix a invisibilitzar o amagar la presència o actuació de les dones. Per exemple, incloent el femení en el llenguatge (els i les alumnes, per exemple), o bé cercant l'ús de paraules neutres (l'alumnat).

Fonts:

[Glossari de termes LGTBI | Ajuntament de Barcelona:](https://ajuntament.barcelona.cat/lgtbi/ca/recursos-i-actualitat/glossari)
<https://ajuntament.barcelona.cat/lgtbi/ca/recursos-i-actualitat/glossari>

L'Apòstrof, SCCL. (2021). *Català inclusiu i natural*. Barcelona. <https://apostrof.coop/catala-inclusiu.pdf>

Lledó, Eulàlia. (2007). *De llengua, diferència i context* (Quaderns de l'Institut, 3) (2a ed.). Barcelona: Institut Català de la Dona (Generalitat de Catalunya).
https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/publicacions_quaderns03.pdf

3. Mecanismes d'inclusió i exclusió de les llengües

PRÀCTICA 2 – ENIGMES: En parelles, llegiu els següents enigmes i comenteu quina n'és la solució.

1 «Un pare i un fill viatgen en cotxe. Pateixen un accident. El pare mor i al fill se l'enduen a un hospital. Necessita una complexa operació. Criden una eminència mèdica; i quan arriba i veu el pacient, diu: 'No puc operar-lo; és el meu fill'.»

2 «De quina manera una dona pot ser mare si no té fills?»

3 «Farré tenia un germà. El germà de Farré va morir. Però l'home que va morir no va tenir mai un germà.»

Vídeo sobre l'enigma 1: <https://www.bbc.com/mundo/media-43323546>

Conclusió: Quan no ens indiquen un gènere, tendim a pensar en masculí / en un home (ANDROCENTRISME) > **INVISIBILITZACIÓ** de la dona; el masculí NO SEMPRE "inclou el femení" > **CONFUSIÓ**

Llengües romàniques

- Flexió de gènere: substantius (adjectius, articles i pronoms) varien segons aquesta categoria gramatical

taula/llapis; gat/a; blanc/a; la/el; ell/a

- Català i aranès: dos gèneres (masculí i femení) [el llatí també tenia gènere neutre]

*anglès: sense flexió de gènere

*oposició de gènere masculí-femení només 15 % de les llengües

Gènere:

6 1 m. [FL] Categoria gramatical que en algunes llengües dona lloc a la distribució dels substantius en classes nominals, en funció d'un cert nombre de propietats formals que es manifesten per mitjà d'afixos flexius, de la concordança amb l'adjectiu o de la referència pronominal.

≠ **gènere com a construcció social/cultural de la identitat**

*La llengua en essència no té característiques sexistes ni discriminatòries.

El gènere gramatical

- Oficis: correspondència entre l'accident gramatical que s'anomena gènere i el gènere identitari de les persones a qui descriu

cuinera, costurera o infermera = gènere gramatical femení i signifiquen dones que fan els respectius oficis

cuiner, costurer o *infermer* = gènere masculí gramatical i identitari

- Altres paraules referides a persones que distingeixen gèneres identitaris mitjançant el gènere gramatical: *ciudadanes/ciudadans, nena/nen* o *noia/noi*
- en català *taula* i *ploma* són de gènere gramatical femení i *llapis*, masculí // en anglès, totes tres són paraules neutres
- *terra* (fem.), *món* (masc.), *mar* (fem. i masc.)

*El fet de tenir un gènere determinat, no vol dir res; no implica cap mena de jerarquització o subordinació.

- Altres paraules (femenines o masculines) són **genèriques** = recullen l'experiència o característiques de tot el gènere humà; per tant: al marge de si són femenines o masculines, inclouen igualment els dos gèneres identitaris
  - expressions de gènere masculí com: *el poble basc, veïnat, ésser humà* o *personatge* → inclouen sens dubte dones i homes
  - paraules del gènere femení com: *persona, víctima* o *gent* → no amaguen ni subordinen els homes
  - Genèrics creats: *alumnat, professorat* (masc.), *ciutadania, coordinació* (fem.)
  - Paraules epicenes (tant per dones com per homes): p.e. *taxista* i *lampista*
***Aquella periodista* és molt **bona** fent guions.** (Det./adj. determinen gènere identitari)

Quin/a era primer/a? (Lledó, 2007)

- Tendim a percebre el masculí com a arrel, com a base sobre la qual es forma qualsevol altra forma
- Això no és cert:
  1. *germana, germanor, germania, germà...* → l'única paraula que perd la *n* és el masculí singular → l'arrel és *german
  2. Magne diccionari Alcover-Moll: *costurera* i *costurer* tenen entrades separades
Forma femenina *costurera* («Ab XII sòlidos que donà a costureres que li ajudaren a fer la dita cosa») és la primera de la qual hi ha documentació (datada ja l'any 1354)
Primera documentació de *costurer* 1405 («Que algun çabater o patiner costurers o missatgers de aquells no gossen fer fahena lo dissapte a vespre»)

*Aquest masculí neix a partir del femení?

*Primer existí un ofici com *infermer* i a partir d'aquesta paraula es creà el femení *infermera*?

«...postular que gramaticalment el femení prové del masculí vindria a dir que la subordinació de les dones als homes és «natural», que no depèn d'una opció ideològica, d'una elecció humana, sinó que fins i tot està inscrita «genèticament» en la llengua.» (Eulàlia Lledó, 2007: 30)

Català/ Aranès

- Femení SEMPRE amb valor específic només

Les que tingueu els cabells curts alceu la mà.

- Masculí = categoria no marcada:

Masculí amb valor genèric (masculí+femení) o amb valor específic masculí

L'home és poderós.

Els que tingueu els cabells curts alceu la mà.

Com els distingim?

Malentesos, invisibilització, biaix de gènere, exclusió...

*La llengua en si mateixa no és sexista, però sí que ho pot ser l'ús que se'n faci.

Font: Marçal, Heura; Kelso, Fiona i Nogués, Mercè. (2011). *Guia per a l'ús no sexista del llenguatge a la Universitat Autònoma de Barcelona* (2a ed.). Servei de Publicacions de la UAB.
<https://www.uab.cat/doc/llenguatge>

Trets sexistes a la llengua

1. Els adjectius o noms **pejoratius** tan sols existents en femení o amb un sentit més negatiu quan es refereixen a dones

meuca; home públic / dona pública

2. Els **criteris diferents** a l'hora d'escriure cognoms, aposicions i tractaments;

...el senyor Blanco i la senyoreta Valdés...

Els denunciants, Jordi Martí i la seva esposa...

3. Les resistències a crear substantius femenins que designin **càrrecs i professions**

mosso d'esquadra; *la metge, *la jutge

Es convoca un concurs oposició per cobrir les places següents: una plaça d'enginyer, dues places d'assistenta domèstica...

4. L'**ordre** habitual d'exposició, primer el masculí i després el femení

"homes i dones", "pares i mares", "senyors i senyores", "treballadors i treballadores"

5. **La prevalença del masculí** en qualsevol enumeració de subjectes de gèneres diferents, independentment de la seva quantitat o de la seva proximitat a l'adjectiu o el determinant

"En Toni, la Irene, la Neus, la Marta i l'Olga són infermers"

6. La **dobla funció del masculí gramatical**, que té tant una funció específica (els individus masculins) com genèrica (qualsevol individu, de qualsevol sexe). El masculí en funció genèrica serveix per a designar:

6.1. Una classe d'individus (una professió, un origen, una característica..., fins i tot l'espècie humana).

"Ser mestre és de les feines més boniques que hi ha"

"Un musulmà no menja porc"

"L'home és un mamífer"

6.2. Un grup de persones de diferents sexes.

"els metges de l'hospital"

"els cosins de la Maria"

"els treballadors de l'empresa"...

Font: L'Apòstrof, SCCL. (2021). *Català inclusiu i natural*. Barcelona. <https://apostrof.coop/catala-inclusiu.pdf>

PRÀCTICA 3 – EL MASCULÍ GENÈRIC? Assenyala si es tracta d'un masculí genèric (que designa homes i dones) o específic (que designa homes exclusivament).

De qui creus que parla cada frase?	HOME	HOME i DONA
1. L'àrbitre ha de ser imparcial.		
2. Sembla que hi ha vaga de pilots de la companyia Iberia.		
3. Van jurar bandera més de 500 soldats.		
4. Els revolucionaris van apoderar-se de la ciutat.		
5. Són tres germans.		
6. El professor ha de ser just.		
7. Una multinacional busca tres assessors comercials.		
8. Una empresa de serveis mediambientals precisa un cap d'obra.		

«Quan cap al 1848 per compartir i donar sentit al mal anomenat sufragi universal, les ciutadanes franceses es van voler inscriure a les llistes electorals, els van dir que no ho podien fer perquè l'article deia: «**són electors tots els francesos**», i qui els negava la inscripció interpretava que precisament en aquest punt l'expressió «francesos» s'havia d'entendre –ves per on– com «**tots els mascles que tenien la ciutadania francesa**». Al Canadà, aquest tipus d'«interpretació» va estar a l'ordre del dia en totes les lleis a partir de 1867.»

(Lledó, 2007: 43)

Un truc!

La prova de la inversió: Per descobrir una **frase sexista** s'ha de substituir la paraula dubtosa per la corresponent del **gènere oposat**. Si la frase resulta inadequada, l'original és sexista.

Exemple: *Sol·licitud per fer cursos de català per a **adults**.*

La invertim: *Sol·licitud per fer cursos de català per a **adultes**.*

Si la frase és **incorrecta per excloure** persones destinatàries → haurem de canviar-la:

*Sol·licitud per fer cursos de català per a **persones adultes**.*

4. La inclusió/exclusió lingüística en textos públics

1

Els Col·legis Oficials de Metges i Infermeres de Lleida recapten 10.087 euros contra la COVID-19

03/07/2020

Categoria: Notícies

Fins a un centenar de particulars, entitats i empreses hi han col·laborat amb la campanya de donacions

El Col·legi Oficial de Metges de Lleida (COMLL) i el Col·legi Oficial d'Infermeres i Infermers de Lleida (COILL) hi han recaptat 10.087 euros entre els mesos de maig i juny per la compra del material de protecció i sanitari que ambdues institucions han anat adquirint, per a la lluita contra la pandèmia de la COVID-19.

<https://www.comll.cat/els-collegis-oficials-de-metges-i-infermeres-de-lleida-recapten-10-087-euros-contra-la-covid-19/>

2

Dijous, 22 de juliol de 2021

25 metges, infermeres i psicòlegs comencen la seva formació com a especialistes a Osona

Són 18 metges i 7 infermeres que passaran entre 2 i 5 anys cursant la seva especialització als centres del Consorci Hospitalari de Vic i als CAP de la comarca.

L'Hospital Universitari de Vic ha acollit avui la presentació dels 25 nous metges, infermeres i psicòlogues internes residents (MIR, IIR i PIR) que enguany comencen la seva formació com a especialistes als hospitals i centres sanitaris d'Osona.

<https://www.chv.cat/consorci/comunicacio/noticies/1021/25-metges-infermeres-i-psicologs-comencen-la-seva-formacio-com-a-especialistes-a-osona>

3

Metges, personal d'infermeria i professionals no sanitaris demanen suprimir les patronals de la XHUP i negociar amb la Generalitat les condicions laborals

Metges de Catalunya (MC), el Sindicat d'Infermeria de Catalunya (SATSE), la Unió Sindical Obrera de Catalunya (USOC), la Confederació General de Treballadors (CGT), el Sindicat de Sanitaris de Catalunya (SSC), la Unió Sindical d'Auxiliars d'Infermeria (USAE), la Intersindical Alternativa de Catalunya (IAC), la Federació d'Associacions Professionals d'Infermeres i Infermers de Catalunya (FAPIC) i la Coordinadora Laboral de Centres Sanitaris de Catalunya han presentat aquest dimecres, en roda de premsa, un manifest conjunt (*vegeu document annex*) en què

<https://metgesdecatalunya.cat/ca/premsa/metges-personal-dinfermeria-i-professionals-no-sanitaris-demanen-suprimir-les-patronals-de-la-xhup-i-negociar-amb-la-generalitat-les-condicions-laborals>

4

20 jun 2020

Comunicat oficial als pares dels nostres equips de futbol base

Els informem que després de conèixer algunes opinions puntuals d'alguns pares del nostre club que ens han arribat i també des de fora d'aquest, fent referència

no és cert i que l'únic objectiu és solucionar els problemes que estan patint els nostres jugadors/es, pares, entrenadors amb el tema del repartiment del camp i els horaris d'entrenaments totalment inadequats que tenim en l'actualitat.

<https://www.cflesfranqueses.cat/post/comunicat-oficial-als-pares-dels-nostres-equips-de-futbol-base>

5

INS Seròs

COMUNICAT ALS PARES

admin 19/05/20

Benvolguts pares i mares,

El present comunicat és per informar d'algunes dates i qüestions importants.

Entre el 19 i el 22 de maig el centre estarà obert únicament per atendre la preinscripció presencial de l'alumnat de 1r d'ESO. La normativa de prevenció vigent prohibeix l'entrada al centre durant aquests dies

<https://agora.xtec.cat/ies-seros/general/comunicat-als-pares/>

TEXTOS ALS MITJANS

Ahir a la nit **les noies del Barça van fer història en guanyar la primera Champions League després d'una temporada perfecta**. Campiones de Lliga sense perdre cap partit fins al moment, classificades per les semifinals de la Copa de la Reina que hauran de jugar contra el Reial Madrid el pròxim 26 de maig i la victòria davant el Chelsea per 0-4.

<https://www.magradacatalunya.cat/2021/05/17/aixi-van-celebrar-les-noies-del-barca-la-primera-champions/>

27/08/2017 | **Les noies del Barça han guanyat aquest migdia la Copa Catalunya en derrotar en la final l'Espanyol**. Les blaugrana s'han avançat gràcies a un gol de Dulce Quintana en pròpia porteria. Era el minut 33. I tot just dos minuts després, Bàrbara Latorre ha sorprès les noies de l'Espanyol amb el 2 a 0. I a les acaballes del partit, ha arribat el tercer, marcat per Patri.

<https://www.ccma.cat/3cat/el-barca-campio-de-la-copa-catalunya-3-0/video/5684837/>

Els jugadors del Barça feliciten l'equip femení pel títol de Lliga

Piqué, Dembélé, Minguenza, Araujo i Pedri envien missatges lloant la nova fita aconseguida per **les noies de Lluís Cortés**

<https://www.ccma.cat/esport3/els-jugadors-del-barca-feliciten-a-lequip-femeni-pel-titol-de-lliga/noticia/3096299/>

Qui és qui? **Els homes de Xavi**

10/11/2021 Xavi Hernández ha dirigit avui la seva segona sessió d'entrenament i ho ha fet sota mínims, amb molta presència de jugadors del filial i alguns del pr... [Més](#)

NOTÍCIA

La nova cara del Camp Nou, amb Ansu Fati i Pedri

16/09/2021 El Barça ha renovat el mural de la façana i ha fet desaparèixer **dos homes clau** de les últimes temporades, Messi i Griezmann. Ara són el capità Busquet... [Més](#)

NOTÍCIA

El Barça no va trepitjar l'àrea del Bayern

15/09/2021 El mapa de calor mostra l'escassa producció en atac **dels homes de Ronald Koeman**. De fet, en 90 minuts no van fer cap xut entre els tres pals

Esports

Barça Espanyol Futbol Bàsquet Motor Hoquei Patins + Esports

OBITUARI

Els esportistes que ens han deixat el 2021

Manolo Santana, l'home que amb els seus triomfs va convertir el tennis a Espanya en un esport de masses, ha mort el desembre d'un 2021 que va començar amb la desaparició de l'alpinista de Parets del Vallès Sergi Mingote, al gener, quan intentava fer el K2 a l'hivern i sense oxigen

Xavier Bonastre i Thió

31/12/2021 - 14.02 | Actualitzat 31/12/2021 - 18.34

*Només hi figura 1 dona de 37 esportistes

<https://www.ccma.cat/esport3/ens-han-deixat-el-2021/noticia/3072812/>

L'origen del gest ancestral de donar-nos la mà mútuament a manera de salutació prové precisament de la desconfiança. Donar la mà era una manera de demostrar a l'altre que la mà no empunyava cap mena d'arma. Però les mans, en general, ja no vinculen com abans. Als amics de veritat ja no se'ls dóna la mà. Se'ls abraça, se'ls dóna un cop a l'espatlla, fins i tot en altres cultures llunyanes es fan dos petons a la galta.

Joan Barril. «Les mans quietes». El Periódico de Catalunya, 12.5.2004, p. 88.

L'origen del gest ancestral de donar-**nos** la mà mútuament a manera de salutació prové precisament de la desconfiança. Donar la mà era una manera de demostrar a **l'altre** que la mà no empunyava cap mena d'arma. Però les mans, en general, ja no vinculen com abans. Als **amics** de veritat ja no se'ls dóna la mà. Se'ls abraça, se'ls **dona un cop a l'espatlla**, fins i tot **en altres cultures llunyanes es fan dos petons a la galta**.

*"L'androcentrisme del text rau en el fet que es descriuen els homes i no les persones; qui es descriu, és a dir, de tota l'experiència humana, a l'autor només li ha interessat la

masculina, ha pensat només en els homes a l'hora fer una mica d'història d'una sèrie de salutacions. És ben lliure de fer-ho; només apunto que no parla de dones i homes; és més, bandeja l'experiència femenina." (Lledó, 2007: 57)

A més a més, quan el succés és d'una certa magnitud o el consideren així, per explicar-lo, s'entrevista durant uns segons el veí o la veïna, el porter o la portera, el testimoni d'oïda o de vista, que es limita a repetir en llenguatge popular allò que acaben de dir el presentador o el corresponsal, en comptes d'interrogar l'expert i, segons els casos, convocar una taula rodona de debat com fan les televisions públiques alemanyes, belgues, franceses. A Espanya, la història explicada per la veïna!

Jordi Garcia-Petit. «Més telesuccessos que mai». Avui, 29.1.2003, p. 19.

A més a més, quan el succés és d'una certa magnitud o el consideren així, per explicar-lo, s'entrevista durant uns segons **el veí o la veïna, el porter o la portera**, el testimoni d'oïda o de vista, que es limita a repetir en llenguatge popular allò que acaben de dir **el presentador o el corresponsal**, en comptes d'interrogar **l'expert** i, segons els casos, convocar una taula rodona de debat com fan les televisions públiques alemanyes, belgues, franceses. A Espanya, la història explicada per **la veïna!**

*"De l'anàlisi del fragment es desprèn que a l'autor no li sembla gens bé entrevistar ni el veí ni la veïna, ni el porter ni la portera (com que especifica en tots dos casos tots dos sexes es dedueix que parteix de la base que el masculí no inclou el femení). De seguida, però, es detecta una incoherència ja que se suposa que encara que «testimoni» és de gènere comú, el femení necessitaria l'article la, ara bé, potser pensa que és un cas com «víctima», paraula en què l'article també és invariable, per tant, ho deixo aquí. Costa de creure que hagi percebut que al món hi ha veïnes i veïns, porteres i porters i, en canvi, no s'hagi adonat de l'existència de presentadores i corresponsals, ho apunto perquè a continuació es queixa del fet que el presentador, el corresponsal, no preguntí a persones solvents (segons ell, homes, ja que tampoc contempla la possibilitat de preguntar a una experta). Esbiaixada i preocupant la percepció de la realitat humana que mostra l'autor. Finalment, el paràgraf s'acaba exclamant que a l'Estat espanyol la història l'explica no una veïna o un veí, ¡sinó una veïna! Potser perquè no creu (o no percep i, per tant, no visualitza) que hi hagi veïns que es puguin dedicar a tan insensata activitat, potser la troba pròpia només de bocamolles dones." (Lledó, 2007: 65)

5. Definició i caracterització del llenguatge inclusiu

«S'entén per **llenguatge sexista** ... aquell que sistemàticament utilitza el masculí genèric, malgrat fer referència a un col·lectiu on el masculí no és el gènere majoritari.» (UAB, 2020)

«A vegades ens expressem, sovint inconscientment, de manera ofensiva o **excloent els recursos lingüístics** necessaris per a evitar-ho» (L'Apòstrof, 2021)

«L'ús d'un **llenguatge no sexista i lliure d'estereotips i prejudicis [llenguatge inclusiu]** implica respectar els col·lectius oprimits i/o vulnerabilitzats» (Ajuntament de Barcelona 2020, 4)

llenguatge sexista >> ús sexista del llenguatge

«És francament tranquil·litzador saber que **hi ha més d'un recurs per dir la cosa més simple**. Cada llengua agafa del seu sac de possibilitats una de les possibles maneres de dir-la. Per exemple, aquí, d'una aigua que no és freda en diem *aigua natural*, és evident que en podríem dir «aigua del temps» com en diuen al País Basc quan parlen en castellà, el català ens ho permet; de la mateixa manera que tenim la paraula *negre* i així podríem denominar el cafè com fan en alguns llocs de parla anglesa.

Valguin aquests casos com a exemples menuts del fet que la llengua té una panòpia gran per poder dir una mateixa cosa. Saber que existeixen les paraules *persona* i *ésser humà*, fan que la tria de la paraula *home* com a falsa alternativa per denominar la humanitat posi de manifest que **la llengua no obliga a fer-ho així, sinó que és una elecció ideològica**.

Saber que a *filles* i a *fills* se'ls pot denominar exactament així però també, *canalla*, *criatures*, *filles i fills* o, fins i tot, en segons quins contextos, *descendència*, posa de manifest que **la llengua no ens constreny a fer-ho amb un parcial masculí**.

... El cúmul de recursos disponibles per dir qualsevol cosa mostra, a més, que si alguna persona fa servir una llengua esbiaixada ideològicament en el sentit d'excloure les dones del discurs **no és perquè «la llengua és així», no és perquè no hi ha més manera de dir-ho, sinó perquè ja li sembla bé** (també s'ha de considerar la possibilitat que **encara no hagi trobat la manera de dir les dones**).» (Lledó, 2007: 22)

6. Els debats al voltant del llenguatge inclusiu

Arguments

Economia de la llengua?	És un pegat?
<p>✘</p> <p>No cal especificar la presència femenina perquè ja se suposa, perquè ja se sobreentén que és dins la masculina; faria molt pesat i carregós el text; o el faria agramatical o fins i tot incorrecte.</p>	<p>✘</p> <p>Els usos no-sexistes i inclusius de la llengua no fan automàticament més feminista la persona qui els empra.</p>
<p>✓</p> <p>La llengua té molts aspectes antieconòmics. P.ex. «És una advocada expeditiva» (tres cops la marca de femení, redundant, però no carregosa).</p> <p>Hi ha moltes fórmules gramaticals i correctes per utilitzar el llenguatge inclusiu.</p>	<p>✓</p> <p>Però, en determinats contextos i moments, el llenguatge inclusiu pot servir per combatre les desigualtats de gènere.</p>
Imposició del poder?	Primer la societat i després la llengua?
<p>✘</p> <p>Els usos inclusius o no sexistes de la llengua són principalment una imposició del poder.</p>	<p>✘</p> <p>El que cal fer és canviar la societat primer i després la llengua ja s'adaptarà.</p>

No existeixen usos lingüístics lliures dels efectes del poder.

De vegades aquests efectes es fan invisibles, no els veiem de tan banals i mundans que són.

Actuant sobre la llengua s'actua sobre la societat i al revés. I una cosa no va en detriment de l'altra. Es pot perfectament promoure usos inclusius i no sexistes de la llengua i alhora fer polítiques que vagin en la direcció de posar remei i acabar amb la discriminació estructural que vertebrava les nostres societats per raó de gènere. Una cosa no treu l'altra.

Fonts:

Soler, Josep (2021). Per una visió sociolingüística del debat de llengua i gènere, *Blog de la Revista de Llengua i Dret*: <https://eapc-rld.blog.gencat.cat/2021/09/16/per-una-visio-sociolingüística-en-el-debat-de-llengua-i-genere-josep-soler/>

Lledó, Eulàlia. (2007). *De llengua, diferència i context* (Quaderns de l'Institut, 3) (2a ed.). Barcelona: Institut Català de la Dona (Generalitat de Catalunya).
https://dones.gencat.cat/web/content/03_ambits/docs/publicacions_quaderns03.pdf

7. Conclusió

«...**la llengua no és sexista**, ni racista, ni conté en la seva essència cap biaix ideològic. Les llengües, ja sé que dir-ho és una obvietat, són senzillament sistemes de comunicació, sistemes que permeten afinar molt i molt a l'hora de compartir informació, sentiments, coneixements...

Amb la llengua podem dir mentides, i no per això diem que la llengua és mentidera; podem reprimir una persona, i no per això atribuïm a la llengua la repressió; podem animar, i no per això diem que és especialment encoratjadora. **El que la llengua fa és radiografiar amb extrema precisió allò que es pensa...**» (Lledó, 2007: 51)

«...el sexisme **depèn del que vol dir qui parla i no de la llengua...**» (Lledó, 2007: 52)

ANNEX

1. EL LLENGUATGE INCLUSIU: COMPATIBILITAT DELS RECURSOS ESTILÍSTICS DELS USOS NO SEXISTES AMB LA NORMATIVA LINGÜÍSTICA (Institut d'Estudis Catalans)
2. Recomanacions per a l'ús no sexista ni androcèntric del llenguatge i de les imatges en els mitjans de comunicació (Centre Dolors Piera, Universitat de Lleida)
3. Guia de recursos digitals sobre llenguatge inclusiu i no sexista (Institut Català de les Dones, Generalitat de Catalunya)

EL LLENGUATGE INCLUSIU: COMPATIBILITAT DELS RECURSOS ESTILÍSTICS DELS USOS NO SEXISTES AMB LA NORMATIVA LINGÜÍSTICA

Document aprovat per la Secció Filològica en la reunió plenària del 20 d'octubre de 2023

Introducció

Recentment, se sol aplegar sota la denominació de *llenguatge inclusiu* un conjunt de recursos lingüístics que pretenen evitar la discriminació en el llenguatge, sigui per raó de gènere, raça, llengua, edat o orientació sexual, entre altres.

Els canvis socials, quan són importants i creen situacions duradores, solen provocar modificacions en la llengua. Pel que fa, concretament, al gènere, basta llegir els primers resultats de la cerca per la marca valorativa «En recessió» feta al *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC) per obtenir exemples d'aquesta evolució:

alcalde² alcaldessa

3 f. [LC] *EN REC.* Muller de l'alcalde.

apotecari apotecària

2 f. [LC] *EN REC.* Muller de l'apotecari.

Les conquestes socials en el terreny de la igualtat dels sexes han fet evolucionar la llengua. El camí invers, en canvi, és més aviat incert. Sigui com sigui, constatem que en l'actualitat hi ha usuaris de la llengua i fins i tot institucions que, guiats per una voluntat encomiable de reflectir en l'ús lingüístic la igualtat dels sexes, apliquen recursos estilístics dirigits a subratllar la presència d'homes i dones en determinats col·lectius, o bé a evitar interpretacions literals que poguessin conduir a interpretacions errònies en el sentit que aquests col·lectius inclouen només homes. Es tracta d'estratègies estilístiques que, en general, es poden emprar sense transgredir la normativa lingüística i solen ser recursos lingüístics ja existents en la nostra llengua.

Observem, tanmateix, que més enllà d'aquests usos estilístics han sorgit algunes tendències de manipulació conscient de la gramàtica per a fer-la evolucionar en un determinat sentit, una evolució diferent de la que és habitual en les llengües naturals, guiades en aquest àmbit per la convenció tàcita, diferent de la que sol aplicar-se en determinades innovacions ortogràfiques o terminològiques en què la convenció és explícita.

Aquest document no inclou cap modificació normativa; tan sols pretén recordar quins són els recursos que la normativa de la llengua catalana sanciona com a adequats per a l'expressió del gènere gramatical i que han estat recollits en els textos normatius (*Diccionari de la Llengua Catalana*, *Gramàtica de la Llengua Catalana*, *Ortografia Catalana*).

1. El masculí genèric

Recordem, abans de res, la distinció entre gènere i sexe des del punt de vista gramatical. El [gènere](#) és una propietat gramatical que permet establir classes morfològiques de substantius: la classe dels substantius masculins i la dels femenins en català (però la dels masculins, la dels femenins i la dels neutres en llatí o alemany). El gènere no s'associa a cap diferència semàntica en la majoria dels substantius. Així, no hi ha cap raó semàntica perquè *cel* o *nadó* siguin masculins (*el cel*, *el nadó*) i *lluna* o *persona* femenins (*la lluna*, *la persona*). Hi ha, però, un petit grup de substantius en què sí que s'estableixen diferències semàntiques relacionades amb el sexe. Es tracta,

concretament, de molts dels substantius que designen persones (*avi* i *àvia*, *secretari* i *secretària*, *psicòleg* i *psicòloga*, etc.), i d'alguns dels que designen altres éssers vius (*gat* i *gata*, *lleó* i *lleona*, etc.). En aquest grup de substantius, el masculí és el terme no marcat o extensiu de l'oposició de gènere, i el femení el terme marcat o intensiu. El [sexe](#), en canvi, fa referència a la divisió en determinades espècies d'éssers vius entre mascles i femelles d'acord amb un conjunt de trets bioquímics, fisiològics i orgànics.

Tal com s'explica a la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'IEC (vg. GIEC § [6.2.1](#), GEIEC § [4.2](#) i GBU § [5.2](#)), en català, com en les altres llengües romàniques, el masculí és el gènere no marcat. L'ús del masculí genèric és una característica de la nostra llengua, entre d'altres. En aquells casos en què s'estableixen distincions sexuals a partir d'oposicions de gènere, el terme no marcat pot incloure tots els elements sense establir distincions de sexe. Per això, amb l'oració *Els gossos d'atura són molt intel·ligents* ens podem referir a la classe de gossos d'atura en general, sense diferenciar-hi mascles ni femelles. En canvi, el femení té un ús específic i lingüísticament es considera el gènere marcat i, doncs, no pot incloure individus de gènere diferent.

2. El femení genèric

En alguns contextos, sobretot de caràcter polític o social, es reivindica la visibilitat de les dones a través del llenguatge, cosa que duu a cercar alternatives al masculí genèric. Amb aquesta voluntat d'evitar el masculí genèric i de contrarestar-ne l'ús, en alguns àmbits s'ha estès una pràctica consistent a fer servir el femení com a genèric. Aquest ús no s'ajusta a la gramàtica catalana, com hem explicat en parlar del masculí genèric.

Així, emprar el femení per a referir-se a un conjunt de persones format per homes i per dones provoca una interpretació en què els homes en queden exclosos. La interpretació per defecte és que es fa referència a un conjunt format exclusivament per dones. Per tant, es tracta d'un ús que pot generar expressions equívokes i confuses.

3. Algunes estratègies per a fer visibles les dones en el discurs

A fi de fer visibles les dones a través del llenguatge i, doncs, com a alternativa al masculí genèric, el català disposa de diversos recursos lingüístics que no contravenen la normativa.

3.1 Les formes dobles

En alguns contextos, es pot recórrer a les formes dobles. Aquest recurs consisteix a explicitar tant el masculí com el femení d'un mateix nom per mitjà de la coordinació, i permet que es facin visibles les dones en contextos com ara les referències genèriques a professions, càrrecs o funcions (*Entrevistarem les enginyeres i els enginyers del projecte*).

De vegades, aquests noms porten especificadors, com ara articles, demostratius o possessius, que es poden repetir. També es pot optar per mantenir només els del primer nom, amb el qual [concorren en gènere i nombre](#): *Els presidents i (les) presidentes dels països signataris*.

Quan es desdoblen noms modificats per un mateix adjectiu, es pot mantenir només l'adjectiu de darrere del segon nom i, aleshores, hi [concorda en masculí](#): *Els socis i (les) sòcies implicats en l'estafa hauran de declarar*. Atès que en català el [masculí és el gènere no marcat](#) i inclou tant homes com dones, la concordança de l'adjectiu en femení implicaria l'exclusió del sexe masculí. Per exemple, en una frase com *Els socis i les sòcies implicades en l'estafa hauran de declarar* s'interpretaria que només les sòcies estan implicades en l'estafa.

D'altra banda, si es coordinen dos [sintagmes preposicionals](#), també es pot elidir la preposició que encapçala el segon element: *Enviarem l'informe al director o (a la) directora de l'escola*.

Cal tenir present que hi ha substantius que tenen la mateixa forma per al masculí i el femení, com ara *esportista*. En aquests casos, recórrer al desdoblament de formes amb la repetició de la mateixa paraula, *Els esportistes i les esportistes d'alt nivell*, genera una construcció molt feixuga. També resulta forçat el recurs de [coordinar articles](#) i, per tant, és preferible evitar construccions com ara *Els i les esportistes d'alt nivell*.

Les formes dobles cerquen evitar la interpretació del masculí com a restringit (només els enginyers) o com a genèric (enginyers i enginyeres), però poden fer el text excessivament redundant, especialment si es desdoblen tots els elements amb flexió de gènere (articles, adjectius, participis, etc.). D'altra banda, convé no abusar d'aquest recurs estilístic, sobretot en el cas de les formes dobles abreujades (*benvolguts/udes*), perquè pot dificultar la lectura del text, especialment si és llarg.

3.2. Altres recursos

Cal recordar que en català disposem de diversos recursos gramaticals que permeten referir-se a conjunts de persones en què hi ha tant homes com dones.

Així, en alguns contextos, es pot optar per mots [col·lectius](#), que són noms amb un referent plural, malgrat que tenen forma singular (*el professorat*). Atès que es tracta de mots que poden designar conjunts de persones que inclouen tant homes com dones, els col·lectius són sovint una alternativa estilística a l'ús del masculí genèric plural (*els professors*, referit a homes i dones). Ara bé, cal tenir en compte que un col·lectiu no pot substituir la suma de persones individuals en tots els casos. Els noms en plural i els noms col·lectius no sempre són intercanviables perquè responen a necessitats expressives diferents. Així, pot existir un nom col·lectiu per a un determinat grup de persones que en certs contextos creï problemes d'inadequació semàntica o gramatical (per exemple, no són adequades les frases *Sortiran de l'escola acompanyats pel professorat* o *El teu fill i la teva neboda han estat bon alumnat meu*).

Hi ha altres recursos gramaticals, com ara el [tractament de vós](#) (*Us apuntarem a la llista d'espera*) o el pronom [tothom](#) (*Tothom s'hi pot apuntar*), que són alternatives possibles a certs masculins genèrics (*Us convidem* en comptes de *El convidem*, amb valor genèric) i eviten desdoblements innecessaris (*Serà important per a tothom* en comptes de *Serà important per a tots i totes*). També es pot recórrer a substantius epicens, com *infant* (en comptes de *nens i nenes, nins i nines, xiquets i xiquetes*) o *persona*. En aquest cas, convé no recórrer a formes artificioses o a sintagmes que poden aportar un significat diferent del pretès com en el cas de *persona treballadora* (en comptes de *treballadors* o de *treballadors i treballadores*), atès que, com a adjectiu, “treballador – treballadora” vol dir ‘que és afectat a treballar’. Cal no oblidar la concordança de participi amb el complement directe, un recurs que pot contribuir a identificar el gènere d'aquesta part de l'oració, especialment en aquells parlars en què aquesta concordança s'ha mantingut (GIEC § [13.5.2.4](#)): *L'hospital necessitava pediatres i n'ha contractades tres* deixa clar que es tracta de tres metgesses d'aquesta especialitat sense haver de recórrer a cap altra explicitació.

Aquests i altres recursos són alternatives estilístiques que solen vincular-se als textos administratius i als discursos polítics i que, en general, no contravenen la norma lingüística. Es tracta d'estratègies que convé alternar, segons el context. És a dir, cal determinar el recurs més adequat en cada cas, tenint en compte el tipus de text que s'elabora, quina finalitat té i a qui va destinat, entre altres factors discursius. D'aquesta manera, s'evitarà que les construccions que se'n puguin obtenir siguin feixugues, forçades o fins i tot equívocues i així el resultat final serà un discurs clar i coherent, d'acord amb el context.

Sigui com sigui, l'ús del gènere no marcat com a genèric és plenament normatiu i no implica cap voluntat d'ocultar la presència de dones en un determinat col·lectiu.

4. L'ús de *-i* com a marca flexiva de gènere

Tal com s'ha dit, en general les propostes de llenguatge inclusiu són criteris d'estil externs a la norma específicament lingüística i, per tant, no tenen cap contravenció normativa. En aquest marc també s'han fet propostes, com ara crear formes amb terminació *-i* (*ellis, fillis, totis*, etc.) per a evitar recórrer a la classificació binària masculí/femení. Ara bé, aquesta estratègia queda fora del marc normatiu i encara gramatical.

En aquest cas, no es tracta d'una tria estilística ja existent en la nostra llengua, és a dir, no és cap estratègia natural del català, sinó que s'ha creat manipulant el funcionament intern de la llengua i, per tant, contradiu el nostre sistema lingüístic. És, doncs, un recurs que contravé les normes internes del català.

Conclusió

En català, el masculí és el gènere no marcat i, per tant, es pot fer servir per a fer referència genèricament a grups o individus tant de sexe masculí com de sexe femení. Així, el masculí genèric permet referir-se conjuntament a persones de gènere masculí i femení. Tanmateix, si es vol subratllar el fet que en un determinat conjunt de persones hi ha tant homes com dones, hi ha diversos recursos estilístics que permeten fer-ho.

Aquests recursos són acceptables sempre que s'utilitzin adequadament i no creïn problemes d'ambigüitat, fluïdesa o complexitat. En alguns contextos, però, aquestes estratègies per a evitar la discriminació en el llenguatge poden ser innecessàries o artificioses, com el desdoblament sistemàtic de formes, que pot donar lloc a expressions complexes i a vegades de significat erroni o bé a errors de concordança. En tot cas, es tracta de tries individuals o corporatives que, com a tals, ni s'haurien de prohibir ni s'haurien de fer obligatòries.

Cal assenyalar que hi ha estratègies que contravenen la gramàtica del català, com és l'ús del femení com a genèric, que produeix expressions equívokes i confuses, o la creació d'un pretès gènere neutre (*totis*), atès que és una fórmula artificial externa al funcionament de la nostra llengua. Finalment, cal recordar que els canvis en la normativa lingüística són sovint fruit dels canvis en l'ús social.

Recomanacions per a l'ús no sexista ni androcèntric del llenguatge i de les imatges en els mitjans de comunicació

índex

presentació	3
aquesta guia	4
llenguatge	5
imatges	8
recursos	9
el Centre <i>Dolors Piera</i>	10

presentació

La guia que teniu a les vostres mans és un dels resultats de l'aplicació de les mesures del *I Pla d'Igualtat entre homes i dones de la Universitat de Lleida*, concretament de la Línia H dedicada a vetllar per una imatge institucional, en l'àmbit intern i extern, que respecti el principi d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes. S'ha realitzat gràcies a la subvenció concedida per l'Instituto de la Mujer i el Fons Social Europeu, convocada pel Ministeri de Sanitat, Polítiques Socials i Igualtat, en el marc de les subvencions destinades a les activitats de les unitats d'igualtat de les universitats espanyoles.

La guia té per objectiu oferir eines als mitjans de comunicació locals per incorporar la perspectiva de gènere en el llenguatge i en les imatges, especialment en aquells casos en els quals les notícies estiguin relacionades amb la UdL. Es tracta de promoure una comunicació igualitària que visibilitzi i reconegui per igual a dones i a homes i que eviti ambigüitats. Des de la Universitat de Lleida, es convida a participar als mitjans de comunicació de l'àmbit local, amb l'objectiu d'incorporar elements de millora en relació amb la pràctica professional, i mantenir actualitzada la present guia.

aquesta guia

Malgrat els avenços socials que han tingut lloc en relació amb la consecució de la igualtat d'oportunitats, la llengua i els discursos audiovisuals continuen incorporant elements que invisibilitzen les dones o bé que contribueixen al manteniment dels estereotips i dels rols de gènere tradicionals.

Per això, és fonamental la contribució dels mitjans de comunicació en la consecució de la igualtat d'oportunitats, real i efectiva. Un dels principis generals recollits a l'article 14.11 del capítol I de la Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març, per la Igualtat Efectiva de Dones i Homes, és *la implantació d'un llenguatge no sexista en l'àmbit administratiu i el seu foment en la totalitat de les relacions socials, culturals i artístiques.*

D'altra banda, als articles 36-41 de la mateixa llei s'hi indica que *els mitjans han de vetllar per la transmissió d'una imatge igualitària, plural i no estereotipada de dones i homes en la societat, i promoure el coneixement i la difusió del principi d'igualtat entre dones i homes.*

Sovint, quan es planteja la qüestió d'evitar el sexisme i l'androcentrisme lingüístics, s'argüeixen idees que s'oposen a l'ús inclusiu del llenguatge:

ARGUMENTS FALSOS QUE INTENTEN JUSTIFICAR UN ÚS NO INCLUSIU

Arguments falsos	Realitat
Va en contra de l'economia del llenguatge, ja que comporta un redactat més llarg i carregós.	La llengua ens ofereix moltes possibilitats per evitar els usos discriminatoris sense haver d'utilitzar més paraules. No obstant això, si amb l'increment de dos o tres paraules, aconseguim incloure a tot el món, es durà a terme una pràctica democràtica.
Genera impersonalització a causa de l'ús de termes genèrics o neutres.	Aquesta percepció és estrictament cultural i subjectiva i, en qualsevol cas, sempre és millor un ús neutre de la llengua (el professorat), que un ús exclouent i discriminatori (els professors).
Com que no hi ha mala intenció, no és necessari.	Certament, és difícil trobar casos en què realment l'ús sexista sigui deliberat i malintencionat, però els efectes resulten ser els mateixos: ocultació de les dones i masculinització de la nostra manera de pensar.
Hi ha coses més importants per les quals lluitar.	Ja que el llenguatge modela comportaments i conductes personals i col·lectives, fer un ús inclusiu sempre serà un pas endavant per a la consecució de la igualtat, i per tant, per un món més just.

usos sexistes i androcèntrics del llenguatge

<p>L'ús indiscriminat del masculí com a genèric</p>	<p>-Ús de substantius: <i>el professor, el docent, el director, els treballadors</i> per referir-nos a homes i dones indistintament;</p> <p>- Ús habitual d'expressions pretesament inclusives: <i>tots</i>, en lloc de <i>tot el món</i>.</p>
<p>El salt semàntic</p>	<p>Usar el masculí com a genèric i en el mateix context, més endavant, utilitzar-lo com a específic. <i>Els alumnes de la universitat utilitzen les sales d'estudis i, en el cas de les noies, les biblioteques</i> en lloc de <i>L'alumnat de la universitat utilitza les sales d'estudi i, en el cas de les noies, les biblioteques</i>.</p>
<p>Ús arbitrari de l'ordre d'aparició</p>	<p>No respectar l'ordre alfabètic o de jerarquia professional en una enumeració de persones d'ambdós sexes, tot prioritzant els individus de sexe masculí. <i>El Sr. Duran i la Sra. Almirall van presidir la reunió</i>, en lloc de <i>La Sra. Almirall i el Sr. Duran van presidir la reunió</i>.</p>
<p>Asimetries en el tractament</p>	<p>Fer diferències en el tractament de persones que tenen una mateixa jerarquia en funció del sexe. <i>El senyor Gómez i la senyoreta Trini</i> en lloc de <i>el senyor Gómez i la senyora Jiménez</i>.</p>
<p>Duals aparents</p>	<p>Alterar el significat d'una mateixa arrel lèxica quan se li afegeix el morfema gènere i produir, en conseqüència, conceptes diferents. <i>Un qualsevol - Una qualsevol</i>.</p>
<p>Ús innecessari de la paraula "dona"</p>	<p>Utilitzar el substantiu genèric "dona" acompanyat d'una altra qualitat que redunda en la seva condició sexuada. <i>El 51,78% dels metges són dones</i> en lloc de <i>el 51,71% són metgesses</i>. <i>Les dones treballadores</i> en lloc de <i>les treballadores</i>.</p>
<p>La concordança</p>	<p>En usar denominacions dobles, en masculí i en femení, acompanyades d'altres paraules que han de concordar, com adjectius, no és necessari que també tinguin una forma doble. En aquest cas, amb l'objectiu de facilitar la lectura del text, recomanem utilitzar una única forma i fer-la concordar amb el substantiu més pròxim. <i>Els candidats i les candidates escollides</i> en lloc de <i>els candidats i candidates escollits i escollides</i>.</p>

Estrategies per utilitzar un llenguatge inclusiu

<p>el director – els estudiants – els professors – els becaris – els experts – els funcionaris – les administratives – les senyores de la neteja – tots – els organitzadors – els ciutadans</p>	<p>Utilitzar genèrics: la direcció, el personal de direcció - l'estudiantat - el professorat – el personal becari - el personal expert, l'equip expert - el funcionariat - el personal d'administració - el personal de neteja - tot el món, tota la gent- l'organització - la ciutadania</p>
<p>els usuaris d'aquest servei - els que pensen que - els llicenciats - els que firmen</p>	<p>Usar el pronom QUI: qui utilitza aquest servei - qui pensa - qui té una llicenciatura - qui firma</p>
<p>estimats - els treballadors - els experts - l'alumne - els ciutadans - els lleidatans - els responsables - els immigrants - els periodistes</p>	<p>Recórrer al doble gènere: estimades i estimats - les treballadores i els treballadors - els experts i les expertes - l'alumne i l'alumna - les ciutadanes i els ciutadans - els lleidatans i les lleidatanes - els i les responsables – les i els immigrants - els i les periodistes</p>
<p>uns col·legues professionals - uns 150 alumnes - els funcionaris i els laborals van assistir a la manifestació</p>	<p>Suprimir l'article: col·legues professionals - aproximadament 150 estudiants - funcionariat i personal laboral van assistir a la manifestació</p>
<p>estan compromesos amb la sostenibilitat - és bo per al benestar de l'home - es recomana als usuaris de la targeta que l'utilitzin correctament – sigueu benvinguts - molt agraïts per la seva assistència - tots sabem</p>	<p>Altres recursos: tenen un compromís amb la sostenibilitat - és bo per al nostre benestar - es recomana que utilitzin la seva targeta correctament - us donem la benvinguda - agraïm la seva assistència - tot el món sap, es sap perfectament, és ben sabut.</p>

I la BARRA? L'ús de la barra és molt habitual: trobem constantment, *Sr. /Sra. no sol, director/directora*, sinó també *CIF/NIF, DNI/Passaport*, etc. La seva finalitat és estalviar espai al document administratiu (impresos, instàncies, formularis), però no s'ha d'usar en textos més amplis o d'una altra tipologia. En aquests, és preferible l'ús d'altres recursos. Davant d'enunciats com: *sr. - nom del director de la tesi - dades del perceptor - firma del responsable del curs*, podem trobar alternatives neutralitzadores: *sr./sra. - dades del director / de la directora de la tesi - dades de la direcció de la tesi - dades del perceptor / de la perceptora - firma del / de la responsable del curs - firma de la persona responsable*.

imatges

Decàleg per a un tractament igualitari de les imatges

1

Representar el grup humà amb imatges i icones femenines i masculines quan es refereix a les persones, evitant prendre com a model únic i universal la figura masculina.

Donar a conèixer la diversitat de dones que formen part de la societat (edat, grups culturals, professions, classe social, etc.), tot evitant redundar en un model únic i les imatges discriminatòries o denigrants, com per exemple en els continguts en els quals les dones apareguin en desigualtat de condicions.

6

2

Evitar l'assignació de valors i estereotips de gènere, tot visibilitzant les dones i els homes en les imatges que fan referència al grup humà o a determinades activitats d'àmbits diferents, a poder ser, amb l'acció positiva, és a dir, mostrar les dones en activitats, estudis o professions en les quals estiguin infrarepresentades (esports, professions tècniques, etc.); de la mateixa manera, mostrar els homes en aquelles activitats feminitzades o atribuïdes a les dones tradicionalment (treball domèstic, cura de persones, etc.).

Participació i representació equilibrada: presència equilibrada de dones i homes en les imatges, en la quantitat de dones i homes que en elles apareixen, en la mida i durada de les imatges en les quals apareixen homes i dones.

7

3

Reconèixer els èxits aconseguits per les dones, les aportacions, tot comptant amb veus expertes com a fonts d'informació, i posar especial atenció en la nominació adequada de noms i càrrecs.

Promoure un canvi de valors, tot naturalitzant els homes i les dones que juguen rols al marge dels estereotips de gènere. No presentar-ho com una realitat excepcional.

8

4

Recollir les necessitats i expectatives de les dones i introduir l'impacte de gènere en els continguts per reflectir com determinades realitats afecten de manera diferenciada a dones i homes.

Relacions igualitàries i lliures de violència, més enllà de les relacions afectives, tant entre homes, entre dones i entre ambdós sexes, que visibilitzin models de relació basats en la cooperació i la solidaritat.

9

5

Situar les dones en els primers plans, evitar que apareguin homes i dones separatament (les dones en un costat i els homes en un altre, per exemple) i promoure que elles desenvolupin un paper actiu.

En el disseny de logotips o altres icones, introduir la perspectiva de gènere per evitar que la marca que es creï pugui tenir una interpretació androcèntrica, tot proposant icones neutres, inclusives i equitatives.

10

recursos

INTRO. Eina informàtica per analitzar i detectar l'ús sexista o androcèntric del llenguatge i oferir alternatives a aquests usos.

NOMBRA EN RED. EN FEMENINO Y EN MASCULINO. L'Institut de la Mujer, amb la direcció científica de Sara Anillo Villalba i Mercedes Bengoechea Bartolomé, van publicar aquest manual complementat amb un programari d'accés lliure i gratuït format per una base de dades que facilita l'ús del llenguatge inclusiu.

T-incluye.org

RECOMPILATORI DE RECURSOS WEB SOBRE LLENGUATGE NO SEXISTA. Facilita la inclusió d'un llenguatge no sexista a les pàgines web, amb especial atenció a les de projectes relacionats amb la Societat de la Informació i les de mitjans de comunicació.

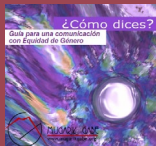
GÈNERE I COMUNICACIÓ. LLIBRE D'ESTIL PER AL BON ÚS DE LA IMATGE DE LA DONA EN ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ. Generalitat Valenciana.

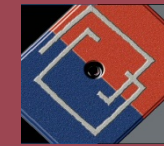
GUIA DE TRACTAMENT NO SEXISTA DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ DE LA UNIVERSITAT JAUME I.

PER A UNA REPRESENTACIÓ EQUILIBRADA DE DONES I HOMES EN ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ. RECOMANACIONS, EINES I PROPOSTES. Col·legi de Periodistes de Catalunya i Associació de Dones Periodistes.

COM DIUS? GUIA PER A UNA COMUNICACIÓ AMB EQUITAT DE GÈNERE.

PERSPECTIVA DE GÈNERE EN LA COMUNICACIÓ I IMATGE CORPORATIVA. Emakunde. Institut Basc de la Dona.

MANUAL DE LLENGUA PER VISIBILITZAR LES DONES EN L'ESPORT. Elaborat per Eulàlia Lledó Cunill i la Unió de Federacions Esportives de Catalunya.

CERCADOR D'EXPERTES. L'Institut Català de les Dones posa en la disposició dels mitjans de comunicació aquesta eina que facilita la investigació de perfils de dones d'àmbits científics, acadèmics, empresarials, culturals i d'altres.

El Centre *Dolors Piera* d'Igualtat d'Oportunitats i Promoció de les Dones és el servei d'igualtat d'oportunitats entre dones y homes de la Universitat de Lleida. Neix fruit de l'esforç SIED (Seminari Interdisciplinari d'Estudis de la Dona) per fomentar la igualtat d'oportunitats entre dones i homes. La normativa que regula el funcionament del Centre es va aprovar per Consell de Govern de la UdL el 7 de març de 2006. Amb la creació d'aquest Centre, la Universitat de Lleida adquireix el compromís de treballar per la consecució de la igualtat d'oportunitats en l'àmbit universitari i en la societat, en general.

El Centre es proposa contribuir a la conscienciació de la discriminació de les dones i a la seva promoció treballant en cinc esferes diferents:

- Divulgació
- Docència i investigació
- Col·laboració de plans d'igualtat
  - Assessorament
- Cooperació internacional

www.cdp.udl.cat

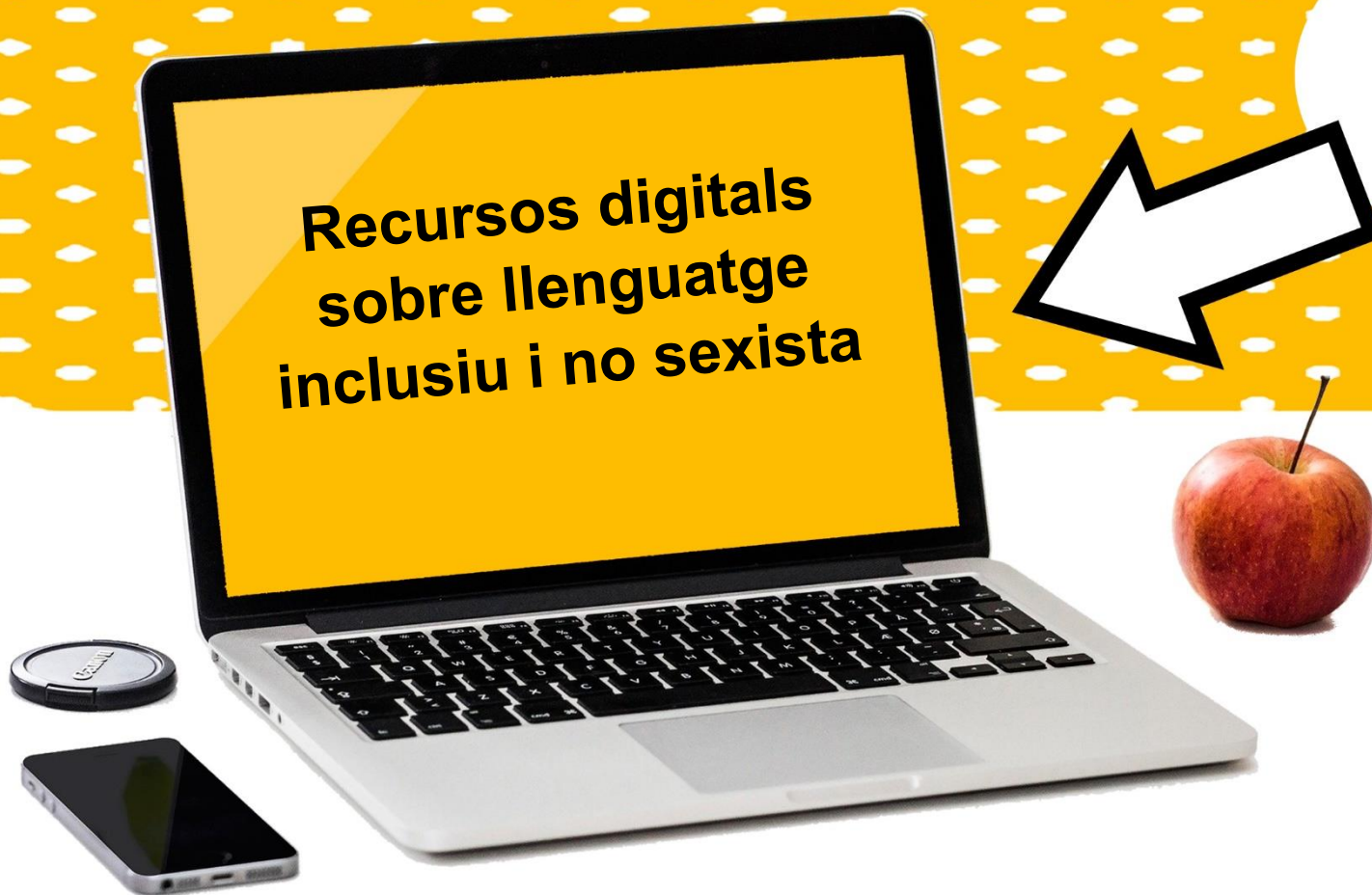

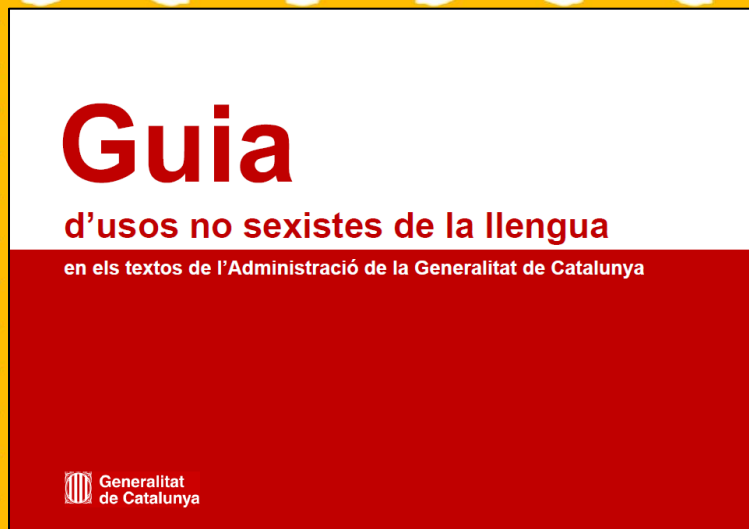
POSA'T AL DIA EN LLENGUATGE INCLUSIU I NO SEXISTA

**CONSULTA
EL CATÀLEG**

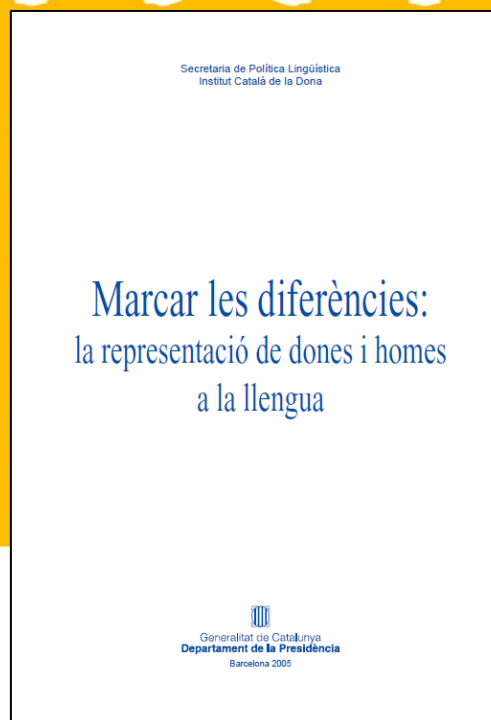
Recursos digitals
sobre llenguatge
inclusiu i no sexista

CLIQUEU A SOBRE DE LES IMATGES PER ACCEDIR ALS DOCUMENTS

Guia d'usos no sexistes de la llengua en els textos de l'Administració de la Generalitat de Catalunya

Marcar les diferències: la representació de dones i homes a la llengua

Llibre d'estil amb perspectiva de gènere

CLIQUEU A SOBRE DE LES IMATGES PER ACCEDIR ALS DOCUMENTS

Tractament lingüístic del gènere en el Departament d'Educació

Les comunicacions del Departament d'Educació han de promoure uns usos respectuosos pel que fa al gènere, en consonància amb les polítiques d'igualtat de la institució, per la qual cosa es recomana aplicar els criteris lingüístics de gènere que s'especifiquen en aquest document.

Així mateix, cal no perdre de vista que la finalitat dels missatges es informar. Per tant, s'ha de vetllar per facilitar-ne la lectura i la comprensió a les persones destinatàries, per afavorir:

- la **naturalitat del text**, per evitar comunicacions forçades i expressions estranyes,
- la **precisió de la informació**, que ha de reflectir al màxim el sentit que es vol expressar.

Per aconseguir-ho, s'ha de valorar cas per cas la tria dels recursos.

CRITERIS LINGÜÍSTICS GENERALS

1r. Opteu per les referències gènèriques

Si el context informatiu ho permet es poden usar referències gènèriques, com les següents:

estructures impersonals

- Es pot presentar el formulari fins al 10 d'abril.
- Qui no passi la prova pràctica s'haurà de tornar a matricular de l'assignatura el curs vinent.

ús de determinants sense marca de gènere o omissió del determinant

- L'equip de mestres de l'escola ha elaborat els materials d'itinerari d'aprenentatge.

- Aquest curs hi ha hagut més alumnes que han obtingut un assoliment notable.
- La nova *guia docent* pretén respondre als nous requeriments de l'avaluació curricular.
- Representants de l'escola s'han reunit amb el conseller d'Educació.

ús de substantius en lloc d'adjectius, per evitar la marca de gènere

- El professorat ha mostrat respecte i motivació en conèixer les decisions de la Inspecció d'Educació.
- A partir del mes vinent podeu consultar la llista provisional d'inscripcions.
- Cal destacar la valentia i l'autofitxerola del grup d'alumnes en els campionats Catskills.

mots col·lectius

- El professorat de Formació i Orientació Laboral porta a terme les sessions d'assessorament.
- Cal facilitar a l'alumnat eines per a la prevenció i l'abordatge davant de la violència masculista.
- És important que la família s'impliqui en el procés educatiu.

mots epíctets

- Un dels aspectes més importants de la formació és l'anàlisi de les pròpies emocions i les de les altres persones.
- Les dades de la *part demanant* han de constar al formulari.
- La música ajuda els infants a entendre les seves emocions i a expressar-les.

Si en aplicar aquests recursos es detecta una manca de precisió o canvi de significat en la comunicació (per exemple, en el cas de direcció, que pot fer referència tant al càrrec com a l'equip directiu), o bé construccions poc naturals (com *persona responsable de la presidència de l'AMPA*), es recomana canviar de recurs d'acord amb l'ordre de preferència de criteris que s'estableix.

Departament de Cultura
Departament d'Educació

Tractament lingüístic del gènere en el Departament d'Educació

Guia orientativa sobre l'ús d'una comunicació no sexista en l'àmbit de les administracions locals

Guia orientativa sobre l'ús d'una comunicació no sexista en l'àmbit de les administracions locals

GUIA D'ÚS NO SEXISTA DEL LLENGUATGE

10 PUNTS PER VISIBILITZAR LES DONES EN EL LLENGUATGE

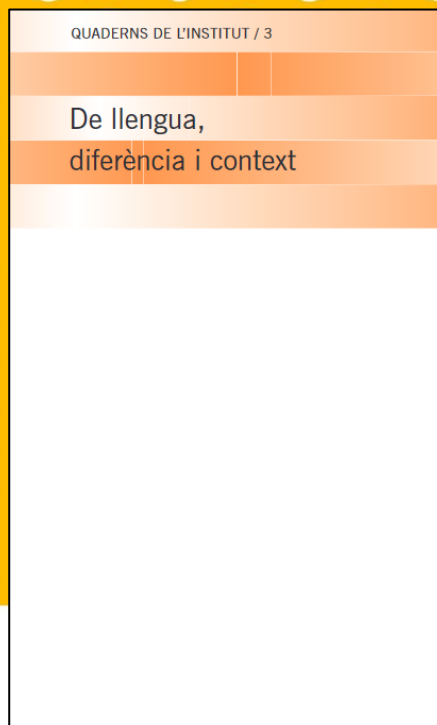

10 punts per visibilitzar les dones en el llenguatge: guia d'ús no sexista del llenguatge

CLIQUEU A SOBRE DE LES IMATGES PER ACCEDIR ALS DOCUMENTS

Català inclusiu i natural

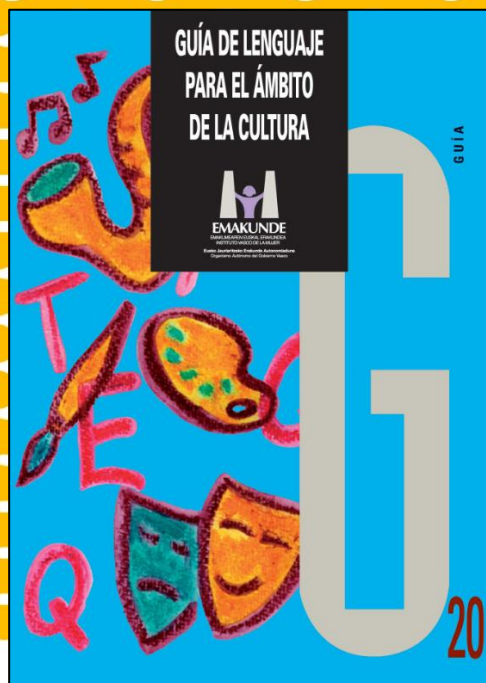

De llengua, diferència i context

¿Piensas como hablas? Guía didáctica para un uso igualitario del lenguaje

CLIQUEU A SOBRE DE LES IMATGES PER ACCEDIR ALS DOCUMENTS

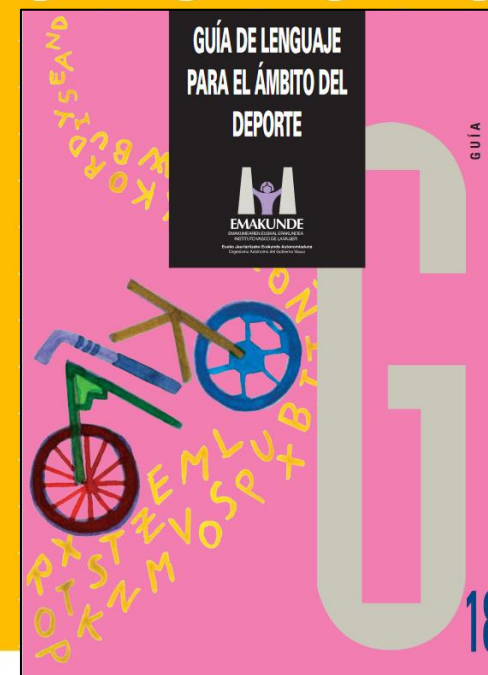
Guía de lenguaje para el ámbito de la cultura

Guía de lenguaje para el ámbito de la salud

Guía del lenguaje para el ámbito de la empresa y el empleo

Guía del lenguaje para el ámbito del deporte

CENTRE DE DOCUMENTACIÓ JOAQUIMA ALEMANY I ROCA

Plaça de Pere Coromines, 1

08001 Barcelona

Tel. 93 495 16 09

dones.gencat.cat/centredoc

icd.centredoc@gencat.cat

[#ICDObert](#)

CONSULTEU EL CATÀLEG:

<https://catalegclassicbeg.cultura.gencat.cat>

 Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones
Centre de Documentació Joaquina Alemany i Roca

900 900 120
**Contra la violència
masclista** **Atenció 24 h**